

NYE KLIMA- OG MILJØKRAV I OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Sarah Fossen Sinnathamby
Seniorrådgiver, DFØ

Nye regler om klima- og miljøhensyn

- Nye regler trådte i kraft 1. januar 2024
- Hovedregel: Klima- og miljøhensyn skal vektes med minimum 30 %
- Unntak dersom nærmere vilkår er oppfylt
- Kun lov å tildele kontrakt på grunnlag av laveste pris eller kostnad når klima- og miljø ikke brukes som tildelingskriterium

Formål: Krav og kriterier etter denne bestemmelsen skal ha som mål å redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk eller miljøbelastning.

Hva betyr endringene for dere som innkjøpsledere?

1. Før: Prioritere anskaffelser med størst forbruk / miljøbelastning
 - Nå: Hovedregel om 30 % miljøvekt i «alle» anskaffelser
2. Forankring i ledelse, strategier og maler bli viktigere for å sikre effektiv bruk av ressurser og samtidig klima- og miljøeffekt?
3. Vurdering knyttet til bruk av evalueringsmodell blir viktigere for å sikre kostnadskontroll?
4. Dialog med markedet blir viktigere i vurderingen av hvilke klima- og miljøhensyn som er sentrale og hvorvidt de skal stilles som krav eller kriterium?

Veileder til regler om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser

Anskaffelser.no

Tilbud vurderes ut fra krav og kriterier

Kvalifikasjonskrav	Kravspesifikasjon	Tildelingskriterium	Kontraktsvilkår
Minimumskrav til tilbyderes egnethet til å levere på en kontrakt.	Krav som stilles til egenskaper ved varen/tjenesten.	Konkurranskriterier som tilbudene rangeres etter.	Krav som skal oppfylles i kontraktsperioden.
Eksempel: Tilbydere skal ha relevant kompetanse til å optimalisere avfallsinnsamlingen for oppdragsgiver.	Eksempel: Møblene i anskaffelsen skal være miljømerket.	Eksempel: Tilbud premieres for høyest grad av utslippsfrie maskiner på byggeplass.	Eksempel: Tunge kjøretøy som erstattes i kontraktsperioden skal gå på nullutslippsteknologi eller biogass.

Krav kan erstatte kriterier hvis klart at krav gir bedre klima- og miljøeffekt

Må begrunnes i anskaffelsesdokumentene

Hovedregel: Miljø skal vektes minimum 30%

Relevant for å ivareta nye klima- og miljøkrav

- Kriterier skal være egnet til å skille tilbudene
- Skal ikke premiere leverandører for å oppfylle lovkrav
- Ikke anbefalt å premiere bruk av flytende biodrivstoff
- Kan ikke premiere det å ha et miljøledelsessystem per se, men egenskaper som er relevant ved ytelsen (da kan en sertifisering brukes som dokumentasjon)

Godkjente returselskap

Følgende kollektivt finansierte returselskap er godkjent av Miljødirektoratet for ordningene nevnt under:

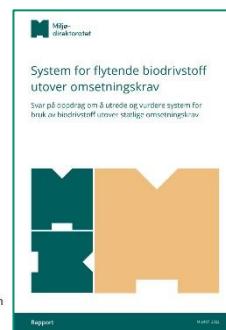
Filter:		
☒ Batteri	☒ Dekk	☒ Elektrisk/Elektronisk
☒ Emballasje	☒ Kjøretøy	
AS BATTERIRETUR	Hjemmeside: www.batteriretur.no	Vis info fra Enhetsregisteret
OrgNr: 968840002	Telefon: 69102770	
VirksomhetsNr: 968840002	Epost: firmapost@batteriretur.no	
Batteri: ☒		
AUORETUR AS	Hjemmeside: www.auroretur.no	Vis info fra Enhetsregisteret
OrgNr: 984866739	Telefon: 22075250	
VirksomhetsNr: 984866739	Epost: firmapost@autoretur.no	
Kjøretøy: ☒		

5. Anbefaler fortsatt at flytende biodrivstoff ikke inkluderes i offentlige anskaffelser

Nåværende anbefaling fra DFØ, basert på innspill fra Miljødirektoratet, er at flytende biodrivstoff ikke etterspørres i offentlige anskaffelser innenfor veitrafikk, og at i stedet nulltullsp og deretter biogass prioriteres.¹⁶ Manglende klimaeffekt på grunn av overlapp med omsetningskravet var ett av flere argument bak denne anbefalingen. Hvis innkjøpere stiller krav som skissert i kapittel 3.1, vil denne utfordringen i teorien være løst.

Miljødirektoratet fastholder likevel den generelle anbefalingen til DFØ om ikke å inkludere flytende biodrivstoff i offentlige anskaffelser. Merk at dette er en generell anbefaling, og ikke et påbud. Som i dag, vil både offentlige og private aktører som ønsker å kjøpe biodrivstoff, ha anledning til å gjøre det.

Dersom det er et politisk ønske om mer bruk av flytende biodrivstoff, er det etter vår vurdering, fra et nasjonalt perspektiv, mer hensiktsmessig å rendyrke omsetningskrav som virkemiddel for bruk av flytende biodrivstoff, enn å øke bruken gjennom offentlige anskaffelser. Det er flere grunner til dette:

Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Saken gjelder: Avvisning av tilbud. Ulovlig tildelingskriterium.

Innklagede gjennomførte en åpen anbudskonkurranse for vaskeritjenester. Klagenemnda fant at innklagede hadde brutt regelverket for offentlige anskaffelser ved at tildelingskriteriet «Miljø» var ulovlig. Klagenemnda kom videre til at denne feilen ikke medførte avlysningsplikt. Klagers øvrige anførte førte ikke frem, eller ble ikke behandlet.

Klagenemndas avgjørelse 12. april 2022 i sak 2022/277

Klager: Breeze Tekstil AS

Innklaget: Harstad kommune

Klagenemndas medlemmer: Finn Arnesen, Bjørn Berg og Marianne Dragsten

Hvilke regler gjelder?

Del I

Mellom 100.000 kr.
og nasjonal
terskelverdi

- Ingen prosedyreregler – dermed ingen forpliktelser til å oppstille tildelingskriterier.
- Hvis oppdragsgiver oppgir kriterier i relativ vekt/prioritert rekkefølge gjelder tilsvarende regler som i del II og III.

Del II

Mellom nasjonal
terskelverdi og EØS-
terskelverdi

- **Bør** angi klima- og miljøhensyn blant de tre høyeste prioriterte tildelingskriteriene – alternativt **skal** det stilles krav og det skal begrunnes.

- Krav kan erstatte kriterier når det er klart at dette gir bedre klima- og miljøeffekt.
- Skal begrunnes.

Del III

Over EØS-
terskelverdi

- **Skal** vekte klima- og miljøhensyn med minimum 30 %.

Del VI

Helse- og
sosialtjenester over
EØS-terskelverdi

- Følger i praksis samme system som anskaffelser etter del I.
- Egne regler i §§ 30-1 til 30-10 i tillegg til reglene i del I.
- Hvis oppdragsgiver oppgir kriterier i relativ vekt/prioritert rekkefølge gjelder tilsvarende regler som i del II og III.

- **Unntak:** Forpliktelsene gjelder ikke dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig.
- Skal begrunnes.

Å ivareta klima- og miljøhensyn innebærer å unngå eller minimalisere direkte og indirekte klimagassutslipp og forurensing til luft, grunn og vann, samt å hensynta naturmangfold, og å fremme energieffektivisering, ressurseffektivitet og giftfrie sirkulære verdikjeder. Lista er ikke uttømmende.

Ivaretagelse av klima- og miljøhensyn forutsetter at oppdragsgiver hensyntar *livssyklusen* til det som skal anskaffes. Elementer som kan fremme høy kvalitet, lang levetid og reparerbarhet skal hensyntas i anskaffelsen.

Sentrale klima- og miljøhensyn for prioriterte kategorier

Bygg, anlegg og eiendom

- Utslippsfrie byggeplasser og anleggsområder
- Rehabilitering, ombruk, areal- og energieffektivisering
- Det grønneste bygget er det du ikke bygger

Veigående transport

- Utslippsfrie løsninger
- Biogass kan brukes for tungtransport

IKT-utstyr

- Forlenge levetid og hindre uttak av ikke-fornybare ressurser

Mat og måltidstjenester

- Forbruk i tråd med kostrådene
- Redusere matsvinn

Møbler

- Forlenge levetid og hindre uttak av ikke-fornybare ressurser
- Redusere helse- og miljøfarlige stoffer

Krav kan erstatte kriterier når det er klart at det gir en bedre klima- og miljøeffekt

Utslippsfrie kjøretøy

Nye bærbare PCer med lang levetid

Nye miljømerkede møbler

Brukte møbler hindrer uttak av nye ressurser

Kantinetjenester med krav til maks. kjøttvolum

Krav kan erstatte kriterier – **Bærbare PC-er**

85% av en PCs klimaavtrykk gjelder utvinning av råmaterialer og produksjon.

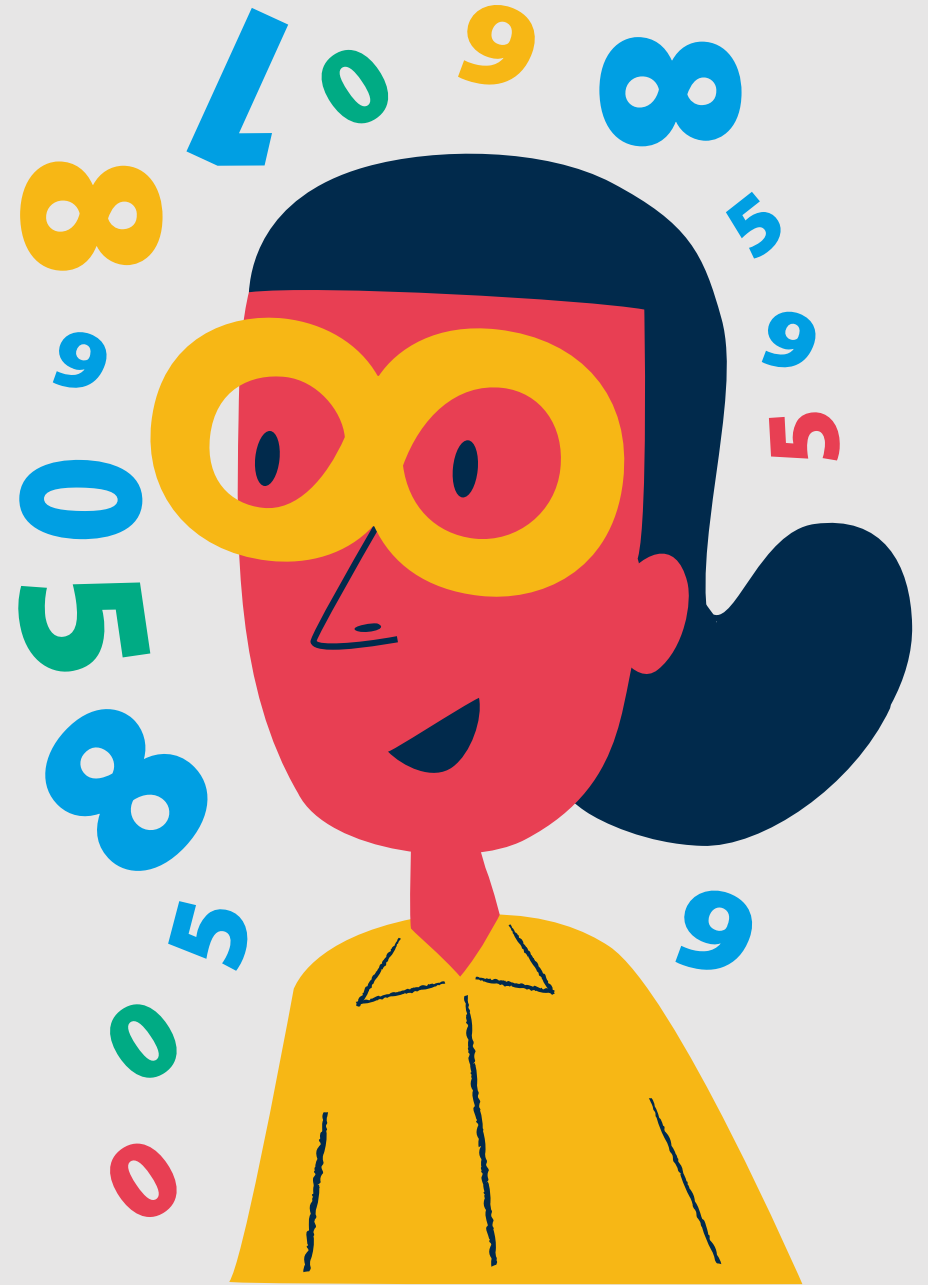
Vurdering

- Faglig begrunnet hvilke hensyn oppdragsgiver må ivareta for å kutte miljøbelastning
- Konkurransesituasjonen i markedet tilsier at hensynene kan være godt egnet som krav.
- Krav i dette tilfellet vil gi høyere klima- og miljøeffekt enn man er sikret gjennom kriterier.

Krav som fremmer lang levetid:

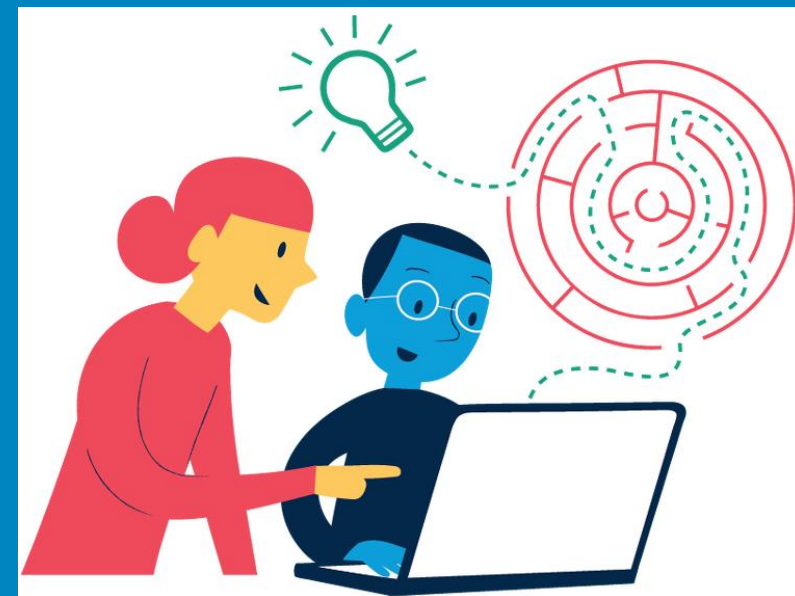
- Lang produktgaranti
- Reparerbarhet og tilgang på reservedeler
- God batterikapasitet
- Robusthetstesting: tåle fall

**ANSKAFFELSER
MED UVESENTLIG
KLIMA- OG
MILJØBELASTNING
ETTER SIN ART**

Anskaffelser som etter sin art er vurdert å ha et klimaavtrykk og miljøbelastning som er uvesentlig

1. Arkiv- og dokumentasjonstjenester
2. Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)
3. Juridiske tjenester og advokattjenester
4. Konsulent- og analysetjenester
5. Medieovervåkning og analyse
6. Nød- og sikkerhetstjenester
7. Tekst- og innholdstjenester
8. Telefonitjenester og mobiltelefoni
9. Tjenester i forbindelse med trening og utdanning

Konsulentanskaffelser

Et direktorat skal anskaffe juridisk bistand. Det skal resultere i en rapport.

Begrunnelse

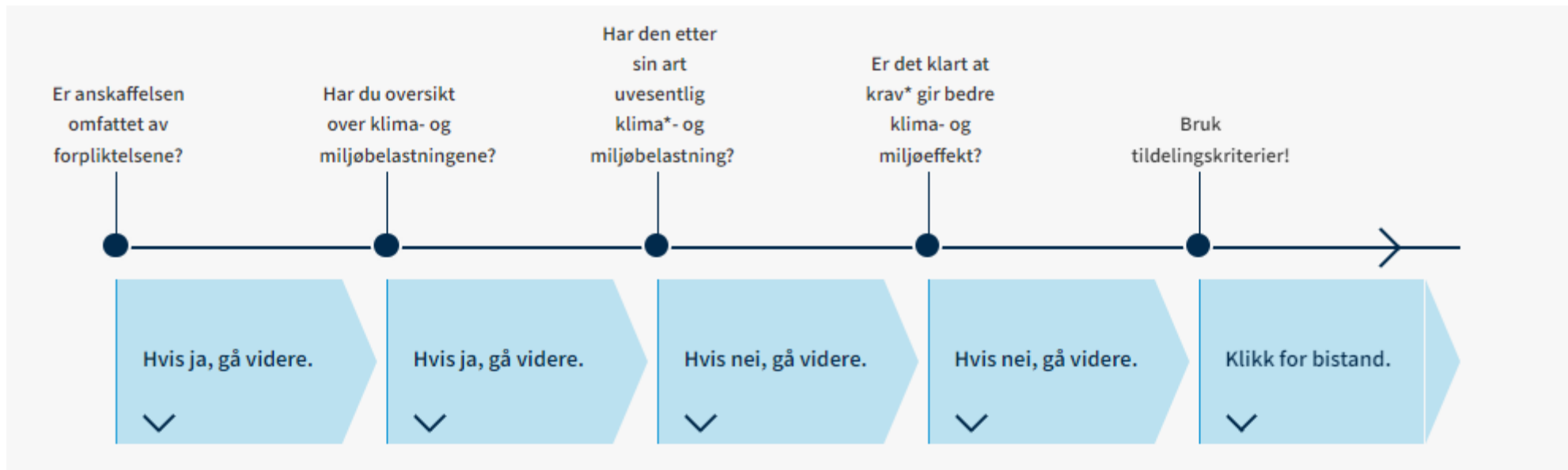
- Arten er konsulenttenester - kvantitative og kvalitative analyser: skrivebordsarbeid, observasjon og intervjuer.
- Direktoratet antar at konsulentens klima- og miljøbelastning vil være lik belastningen fra en gjennomsnittlig fast ansatt.
 - Elementer: kontorplass og utstyr, energiforbruket i lokalet, reisevirksomhet i jobbsammenheng og avfallsgenerering.
- Direktoratet vurderer derimot at ingen av elementene ovenfor faller innenfor anskaffelsens art.
- De elementene som knytter seg til arten, medfører et uvesentlig klimaavtrykk og en uvesentlig miljøbelastning.

Beste praksis ved anskaffelser av rådgivere i bygg, anlegg og eiendom

- Konsulenttenester omfatter rådgivende bygg- og anleggstenester.
- Klima- og miljøbelastningen fra rådgivende bygg- og anleggstenester anses som uvesentlig.
- Råd fra arkitekter osv. kan derimot ha *stor* betydning for klima- og miljøbelastningen fra bygg og anlegg.
- Beste praksis ved anskaffelse av rådgivende bygg- og anleggstenester er å kravstille og premiere relevant kompetanse og oppdragsforståelse hos konsulent.

Direktoratet
for forvaltning og
økonomistyring

8.2.1 Miljøkrav som oppfylles på et senere tidspunkt enn tilbudstidspunktet

Etter fjerde ledd i den nye § 7-9 vil det kunne stilles krav i kravspesifikasjonen dersom det «er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene». Ordlyden bestemmer ikke nærmere når kravet må være oppfylt. Et nærliggende spørsmål er derfor om kravet som stilles i kravspesifikasjonen, må være oppfylt på tilbudstidspunktet, eller om det kan tillates at det stilles krav som skal oppfylles ved kontraktens oppstart eller underveis i kontraktperioden.

Svaret på dette spørsmålet vil ha stor betydning for bruken av unntaket i fjerde ledd. Dersom det tillates at krav oppfylles på et senere tidspunkt, vil oppdragsgiver ha langt flere muligheter for å oppfylle forskriftens krav. Det er i juridiske fagmiljøer uenighet om når et minstekrav i kravspesifikasjonen må være oppfylt. DFØs oppfatning er at når kravet må være oppfylt, beror på en tolkning av kravets ordlyd.

I mange anskaffelser kan det gi bedre miljøeffekt å stille krav som skal oppfylles på et senere tidspunkt. Det kan for eksempel være snakk om å ta i bruk ny teknologi som enda ikke er tilgjengelig på markedet, eller å stimulere til en utvikling hos leverandørene som er realistisk å oppnå over tid, men ikke umiddelbart. Det kan for eksempel inntas krav i kravspesifikasjonen om at leverandøren skal trinnvis, gjennom kontraktperioden, bytte ut sine kjøretøy med nullutslippskjøretøy. Det kan ikke forventes at leverandøren bytter ut alle sine kjøretøy før tilbudsfristens utløp, men over eksempelvis en 6-års periode kan det stimuleres til en utvikling som har langt større miljøeffekt enn de krav som må være oppfylt umiddelbart.

DFØs oppfatning er at slike krav kan oppfylle vilkårene i § 7-9 fjerde ledd. Det avgjørende er om det kan begrunnes tilstrekkelig i anskaffelsesdokumentene at det er *klart* at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt. Bestemmelsens formål er, som uttrykt i første ledd, å redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk eller miljøbelastning. DFØs oppfatning er at bestemmelsen som helhet må tolkes i tråd med dette formålet.

For å oppnå formålet om redusert klimaavtrykk eller miljøbelastning er det her spesielt viktig at oppdragsgiver er nøye på å følge opp at kravene oppfylles i tråd med kravspesifikasjonen.

Eksempel fra mal til et av konkurransegrunnlagene:

4.1 Begrunnelse dersom klima- og miljø ikke er vektet 30% blant tildelingskriteriene

[Dersom klima- og miljøhensyn ikke er vektet 30% blant tildelingskriteriene, kreves det at man oppstiller minstekrav til klima og miljø i kravspesifikasjonen. Dette kan bare gjøres dersom det er klart at det gir bedre klima- og miljøeffekt. Valget om å stille slike krav i kravspesifikasjonen må da begrunnes. Begrunnelsen må være detaljert nok til at det gjør leverandørene i stand til å vurdere om «klart at»- vilkåret er oppfylt.]

Dersom aktuelt framkommer IVAR sin begrunnelse her for at det er stilt minstekrav til klima og miljø i kravspesifikasjonen istedenfor å vekte klima- og miljø med 30 prosent blant tildelingskriteriene:

.....

4.2 Begrunnelse dersom anskaffelsen har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig.

[Dersom klima- og miljøbelastningen er uvesentlig etter anskaffelsens art, kan forpliktelsen til å stille krav eller tildelingskriterier bortfalle. At en anskaffelse etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig, vil si at denne kategorien av anskaffelser normalt sett har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som har marginal betydning. Et typisk eksempel kan være anskaffelse av konsulenttjenester med begrenset reisevirksomhet]

Dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig, slik at det ikke er stilt krav eller tildelingskriterier til dette, skal IVAR sin begrunnelse for dette framkomme her:

.....

